

KITEKINTÉS

TÓTH ANDRÁS

Választások az Egyesült Királyságban

A 2019-es választások sorsdöntő választások voltak Nagy-Britannia számára. Két fontos, a közvéleményt végletesen megosztó kérdésben kellett dönteni a választópolgároknak. Az egyik sorsdöntő kérdés az Európai Unióból (EU) való kiválás, a Brexit kérdése volt. A másik sorsdöntő kérdés az volt, vajon a Jeremy Corbyn által programra tűzött, demokratikus szocialista irányba menjen-e Nagy-Britannia vagy nem.

A cikk áttekinti az angol választási rendszer kialakulását, a pártrendszer változását és a pártok politikai profiljának változását a XX. században,

Ennek során bemutatja, hogy mindkét kérdés, már évtizedek óta megosztja az angol politikai életet. Anglia 1973-as csatlakozásakor és azóta is éles viták kérdése volt az európai projektben való részvétel kérdése. Ami a corbyni demokratikus szocializmus programját illeti, az sok tekintetben felmelegítése volt a negyvenes évek második felében megvalósított angol szocializmus programjának, ami csődbe jutott a hetvenes években.

A 2019-es választásokon eldőlt két, az angol társadalmat évtizedek óta megosztó kérdés: Boris Johnson újraválasztásával biztos lett az Egyesült Királyság kilépése az Európai Unióból, és az is, hogy Anglia nem tér vissza az egyszer már csődbe jutott angol szocialista modell felmelegítéséhez. A cikk célja annak elemzése, hogyan befolyásolta e két sorsdöntő kérdés eldöntését az angol választási rendszer, s miként alakult a pártrendszer a választások napjáig, ami elvezetett ahhoz a politikai helyzethez, hogy egy sorsdöntő választáson kellett dönteni a két összefonódó kérdésben. A cikk utolsó szakasza kitekintést ad arra, hogy miként befolyásolhatja a pártrendszer további feltételezhető átalakulását a 2019-es választási eredmény.

A 2019-es választások sorsdöntő választások voltak Nagy-Britannia számára. Két fontos, a közvéleményt végletesen megosztó kérdésben kellett dönteni a választópolgároknak. Az egyik sorsdöntő kérdés az Európai Unióból (EU) való kiválás, a Brexit kérdése volt. A másik sorsdöntő kérdés az volt, vajon a Jeremy Corbyn által programra tűzött, demokratikus szocialista irányba menjen-e Nagy-Britannia vagy nem. Mindkét kérdés évtizedek óta megosztja az angol politikai életet. Anglia 1973-as csatlakozásakor és azóta is éles viták kérdése volt az európai projektben való részvétel kérdése. Ami a corbyni demokratikus szocializmus programját illeti, az sok tekintetben felmelegítése volt a negyvenes évek második felében megvalósított angol szocializmus programjának, ami csődbe jutott a hetvenes években.

A 2019-es választásokon ez a két, az angol társadalmat évtizedek óta megosztó kérdés kapcsolódott össze. Ugyanakkor az angol választási rendszer sajátossá-gai miatt a fő kérdés azzá egyszerűsödött le, hogyha Boris Johnson lesz a minisz-terelnök, akkor biztos a kilépés és az is biztos, hogy Anglia nem tér vissza az egy-szer már csődbe jutott modell felmelegítéséhez. Ha viszont a Jeremy Corbyn ve-zette Munkáspárt nyeri meg a választásokat, akkor az EU-tagság kérdése napirenden marad és Anglia meg egy új modell irányába indul el, ami szakítást jelent a thatcheri-blairi modellel, s sok tekintetben visszatérés az 1945 utáni kompromisz-szumhoz.

A cikk célja annak elemzése, hogyan befolyásolta e két sorsdöntő kérdés el-döntését az angol választási rendszer, s miként alakult a pártrendszer a választá-sok napjáig, ami elvezetett ahhoz a politikai helyzethez, hogy egy sorsdöntő vá-lasztáson kellett döntenet a két összefonódó kérdésben. A cikk utolsó szakasza ki-tekintést ad arra, hogy miként befolyásolhatja a pártrendszer további feltételezhe-tő átalakulását a 2019-es választási eredmény.

1. Az angol választási rendszer, a pártrendszer és a pártok politikai profiljának változása

Az angol választási rendszer sajátossága, hogy csak egyéni választókerületekben van lehetőség szavazásra. Az egyéni körzetekben a győztes mindent visz elve érvényesül. A győztes mindent visz elve alapján álló szavazási rendszer előnyei közé tartozik, hogy a szavazók lényegében arról szavaznak, hogy megmaradjon-e a kormányzó párt a hatalomban, vagy pedig távozzon. A választási rendszer ga-rantálja a többségséget a kormány számára és a biztos kormányzást.¹ Ugyanakkor hátránya, hogy nincs arányban a pártok támogatottsága és az általuk elért parla-menti helyek száma, s ez eltorzíthatja a választók akaratát.²

Annak ellenére, hogy a nagy pártok által dominált rendszert eredményez a választási rendszer, politikai tekintetben mégis jól működött, mert lehetőséget biztosít a kormányváltásra, ha a választók úgy akarják. S így megfelel Guglielmo Ferrero azon megállapításának, hogy az a választási rendszer tekinthető demok-ratikusnak, amely biztosítja a kormányváltás lehetőségét, az ellenzék hatalomra kerülését.³ A választási rendszer szintén lehetőséget adott drámai fordulatokra és politika váltásra egy-egy válság nyomán, mint amelyet Thatcher hajtott végre az 1945-ben kialakított, sokak által angol szocializmusnak nevezett modell bukása nyomán.⁴

---

¹ BAGEHOT, 1867

² SIAROFF 2000

³ FERRERO 1942

⁴ KAVANAGH 1990

A mai pártrendszer két meghatározó pártja a Munkáspárt és a Konzervatív Párt. A XX. század első felében még erőteljesen osztály alapon szerveződött mindkét párt: a Munkáspárt volt a munkások pártja, míg a Konzervatív Párt a polgári rétegek képviselőjét vállalta fel.⁵

Az 1945-ben megalakult első munkáspárti kormány keynesi politikát hirdetett meg, de célkitűzései messze túlmutattak a keynesi kereteken és célja a brit szocialista modell megvalósítása volt, amelynek része volt a nagyipar egy részének államosítása.⁶ A Konzervatív Párt az 1951-es választásokon tért vissza a hatalomba. Azonban a Konzervatív Párt nem változtatott a gazdaság új modelljén. Ennek háttérében az állt, hogy a Konzervatív Párt is magáévá tette a gazdaság központi irányításának gyakorlatát és azt, hogy állami eszközökkel csökkenteni lehet és kell a munkanélküliséget és a szegénységet.⁷

Az 1970-es évektől a magas infláció és a munkanélküliség gyors növekedése jelezte, hogy a háború után kialakított angol modell válságba került. James Callaghan munkáspárti miniszterelnök az infláció megfékezése érdekében kénytelen volt drasztikus megszorításokat bevezetni. A kormány megszorításai 1978/79 telén hatalmas sztrájkhullámhoz vezettek, amit az elégedetlenség telének neveztek el (Winter of Discontent).⁸

A káosz és zűrzavar megalapozta a Konzervatív Párt visszatérését a hatalomba Margaret Thatcher vezetésével. Angliában új korszak kezdődött, amelynek legfontosabb jellemzője a piac ideájához való visszatérés volt.⁹ Habár Thatcher megítélése a baloldalon, nagyon negatív, s a „neoliberalizmus” egyik szülőjének tartják, a valóság nem teljesen azonos a feketére festett ellenségképpel. Ugyanis, az 1979 és 1990 közötti thatcheri évek alatt jelentősen nőtt a jóléti állam és az állami újraelosztás szerepe. Thatcher egy piacpárti és egyben centrista gazdaságpolitikát folytatott, s részben ennek a centrista politikának is köszönhető sokszoros újraelosztás.¹⁰

A Munkáspártot mélyen megrázta az 1979-es választási vereség. A választási vereség után a párt balszárnya került hatalomra. A balra tolódott Munkáspárt programja visszatért az ötvenes évek államosítási célkitűzéseire és követelte a NATO és az Európai Közösség elhagyását. Az 1983-as választásokon a balra tolódott Munkáspárt súlyos vereséget szenvedett. A választások után Neil Kinnock személyében új pártelnök került a Munkáspárt élére. Kinnock célja az volt, hogy a Munkáspártot visszaterelje a politikai középre. Tony Blair egyike volt Kinnock programjának támogatói közül a párton belül. Az 1994-ben pártelnökké választott Blair végleg szakított a Munkáspárt régi vágású baloldali politikájával. Ennek első

⁵ THORPE 2008

⁶ FIELDING 2005, 351-4

⁷ JEFFERYS 1991, 5

⁸ CONROY 2006

⁹ RIDDEL 1989

¹⁰ CLARKE and WHITELEY 1990

lépéseként elérte, hogy a Munkáspárt alapszabályából kikerüljön a hírhedt negyedik szakasz, ami a nagyipar államosítását tűzte ki a párt céljának.

A Blair-féle reformokkal egy időben a Konzervatív Párt hitelessége megkérdőjeleződött. Az Európa-szkeptikus Margaret Thatcher ellen fellázadt a Konzervatív Párt Európa-párti szárnya és a konfliktus Thatcher lemondásához vezetett 1990-ben. Utódja, John Major hitele azonban súlyosan megingott, amikor 1992 szeptemberében Anglia kénytelen volt kilépni az európai valuták közös rendszeréből, ami együtt járt a font azonnali leértékelődésével és gazdasági válsággal.

A soron következő választásokon, 1997-ben, a Blair vezette Munkáspárt nyert. Blair sok tekintetben folytatta és konszolidálta Thatcher reformjait. Más tekintetben azonban szakítást jelentett a Munkáspárt harmadik utas programja a thatcheri hagyománnyal. Ennek a szakításnak a legfontosabb mutatója az állami kiadások gyors növekedése volt. Ennek a költségvetésikiadás-növekedésnek a negatív hatásai majd csak a 2008-as válság kirobbanásakor lesznek nyilvánvalóak. A 2001-es választások nagyarányú győzelmet hoztak Blair számára. A 2005-ös választásokon azonban a robogó gazdaság ellenére Blair személyiségének hibái, erkölcsi integritásának hiánya és az iraki háborúban való részvétel miatt a Munkáspárt támogatottsága jelentősen csökkent. A párt vezetési válságát Blair lemondása oldotta meg Gordon Brown javára 2007 májusában.¹¹

Ahogy a thatcheri reformok hatottak Blaire-re, úgy a blairi reformok hatottak a Konzervatív Pártra. A 2005-ben a párt élére került David Cameron újrapozicionálta a Konzervatív Pártot egy progresszívebb, modernebb, szociálliberális, „együttérző konzervatív” irányba.¹² A párt céljai közé bekerült a környezetért való aggodás, a munka- és magánélet egyensúlyának megteremtése és az életminőség kérdése.¹³ Cameron irányváltása visszanyúlt a szociálliberális „egy nemzet” konzervativizmushoz, amely a szolidaritás és a közös nemzetbe tartozás hitét vallotta.¹⁴ A Cameron-féle egy nemzet konzervativizmus azt célozta, hogy visszafoglalja a politikai közepet.¹⁵

A 2010-es választásokon a Konzervatív Pártnak nem sikerült annyi képviselői helyet szereznie, amennyi elég lett volna az egyedüli kormányalakításhoz és ezért Cameron megállapodott Nick Clegggel, a Liberális Demokraták (Lib-Dem) vezetőjével egy koalíciós kormány létrehozásában. A koalíció még jobban progresszív irányba tolta el az új kormány politikáját. A progresszív, modernizációs társadalmi programot kiegészítette egy költségvetési konszolidációra törekvő gazdasági program, ami a 2008-as válság következménye volt. A kormány célja a költségvetési hiány és az állam eladósodottságának a csökkentése volt, és az, hogy

¹¹ RYAN 2005

¹² DENHAM – O’HARA 2007

¹³ DOREY 2007

¹⁴ ECCLESHALL 1990, ch.6.

¹⁵ DOREY 2007

piaci eszközökkel segítsék elő a munkanélküliség csökkenését, az aktív foglalkoztatottság növelését.¹⁶

A 2015-ös választásokat Cameron fölényesen megnyerte. A választás nagy vesztese a Lib-Dem párt lett, amely 8 képviselővel rendelkező minipárttá vált. S ugyan ennek nyomán a Konzervatív Párt egyedül tudott kormányt alakítani, de a választások arra is rávilágítottak, hogy a Konzervatív Párt angol párt lett, miután alig szerzett mandátumot Skóciában, Walesben és Észak-Írországban, ahol a regionális nacionalista pártok nyertek.

Cameron a választási manifesztóban tett ígéretének megfelelően 2016-ban referendumot írt ki Nagy-Britannia EU-tagságáról, a Brexit kérdéséről. Bár Cameron az EU-tagság fenntartása mellett érvelt, a népszavazáson a Brexit-pártiak győztek. Cameron a népszavazás másnapján lemondott a miniszterelnöki tisztségről. Theresa May követte a miniszterelnöki pozícióban Cameront. May vállalta, hogy végigviszi a Brexit-tárgyalásokat az EU-val, bár a referendum során az EU-ban maradás mellett kampányolt.

May 2017-ben, három évvel a kötelező választások előtt új választást kezdeményezett, amelyhez a Parlament kétharmada jóváhagyását adta. May egy erőteljesen balra húzó manifesztóval indult neki a választásnak, ami a jóléti állam további kiterjesztését ígerte a választóknak. A választáson azonban elvesztett a Konzervatív Párt korábbi biztos többség. Ez még inkább megnehezítette May helyzetét a Parlamentben, amelyet mélyen megosztott a Brexit kérdése. May 2019 nyarán lemondott, mert nem tudott elfogadható kompromisszumot kidolgozni a Brexit-kérdésében. Utódja Boris Johnson lett, aki az azonnali Brexit-programjával lett a Konzervatív Párt vezetője és miniszterelnök 2019 július 24-én. A Johnson által kitűzött október 31-i kilépés programját meghiúsította a Konzervatív Párton belüli megosztottság abban a kérdésben, miként történjen meg az Európai Unióból való kilépés. A belső viták nyomán a kormányt többször leszavazta a Ház. Boris Johnsonnak, többszöri próbálkozás után végre sikerült elérnie a Parlament feloszlatását 2019 októberében, s az új választások kiírását 2019 december 12-re.

2. A 2019 választások fő kérdései, választási kampány időszaka és a választási eredmények

2.1. A Brexit kérdése

A hatvanas évek elején, Harold Macmillan miniszterelnöksége alatt merült fel először a formálódó Európai Gazdasági Közösséghez (EGK), az Európai Unió elődjéhez való csatlakozás. A konzervatív párti Macmillan geopolitikai megfontolásból preferálta a csatlakozást az EGK-hoz, ugyanis attól tartott, hogy az EGK-ból kimaradó Anglia elveszti különleges kapcsolatát az USA-hoz. Azonban

---

¹⁶ HEPPÉL–SEAWRIGHT 2012

De Gaulle megvétózta az angol tagságot attól tartva, hogy Anglia az amerikai érdekeket képviselné.¹⁷ Ebben a korszakban a Munkáspárt volt mélyen megosztott abban a kérdésben, vajon támogassa-e az európai csatlakozás kérdését. A Munkáspárt baloldali szárnya a csatlakozás ellen volt, mert a tőke eszközét látta az európai közösségekben. A Munkáspárt belső vitái ellenére, a munkáspárti Harold Wilson újra kérte a csatlakozást 1967-ben, de De Gaulle ezúttal is megakadályozta brit belépést. De Gaulle távozása után, a konzervatív Edward Heath miniszterelnök kezdte meg a belépésről szóló tárgyalások újabb fordulóját. Ezúttal sikerrel. Az Egyesült Királyság 1973. január 1-én lett az Európai Közösség (EK) tagja. Az ellenzékben levő Munkáspárt továbbra is megosztott volt a csatlakozás kérdésében, ezért Wilson az ígérte, hogy megválasztása esetén újra tárgyalja a csatlakozási egyezményt és népszavazást ír ki a csatlakozás kérdéséről.¹⁸ Az 1975-ben megtartott népszavazást a csatlakozáspártiak nyerték meg. A Munkáspárton belül azonban a baloldal továbbra is kitarzott az európai integráció elleni álláspontja mellett. Az 1979-es vereséget követő baloldali fordulat után, az 1983-as választási kampányban a Munkáspárt a kilépés mellett kampányolt. A Kinnock-féle centrupárti stratégia részeként azonban a Munkáspárt megváltoztatta véleményét és Európa-pártivá vált.¹⁹

Miközben a Munkáspárt Európa-pártivá vált, a Konzervatív Párton belül Thatcher vezetésével kialakult egy Európa-szkeptikus irányzat, amely nem támogatta az EK szövetségi állam irányába való fejlődését és az azt elősegítő monetáris uniót előkészítő lépéseket. Thatcher, a rá jellemző nyíltsággal és határozottsággal tette ezt nyilvánvalóvá 1988-ban Bruggében megtartott híres beszédében.²⁰ A Konzervatív Párton belüli Európa-szkeptikus és az Európa-párti megosztottság egyre élesebb lett. A kiélesedő vita eredményeképpen az Európa-párti szárny lázadása megbuktatta Thatchert és John Mayor személyében új vezető állt a párt élére 1990-ben.

Thatcher bukása váltotta ki az Egyesült Királyság Antiföderalista Ligájának (Anti-Federalist League) megalakulását azzal a céllal, hogy elérje az Egyesült Királyság kilépését és ekkor lett több vezető konzervatív párti politikus élesen Európa-ellenes, mint például a Brexit-kampányban is nagy szerepet játszó Daniel Hannah.

1993-ban, a Maastrichti egyezmény alapján Európai Unióvá alakult át az EK. A Parlament ratifikálta a Maastrichti egyezményt, s több európai országhoz hasonlóan elvetette a referendum megtartását. A referendum elvetése elleni tiltakozási hullám keretében alakult át az Antiföderalista Liga párttá, s vette fel az Egyesült Királyság Függetlenségi Pártja (*United Kingdom Independence Party, UKIP*) nevet. A UKIP célja az Európai Unióból való kilépés elérése volt.

---

¹⁷ THORPE 2010

¹⁸ GOWLAND et al. 2008

¹⁹ MORAVCSIK 1998

²⁰ THATCHER 1988

A UKIP támogatottsága fokozatosan nőtt. 2006-ban lett Nigel Farage a vezetője a pártnak. Farage kiszélesítette a UKIP üzenetét és összeolvasztotta az euroszkeptizmust a migráció elleni küzdelemmel, az adócsökkentés követelésével, az azonos neműek házassága elleni fellépéssel és más olyan tradicionális ügyek felkarolásával, amely vonzotta azokat a konzervatív szavazókat, akik elleneztek a Cameron által vezetett Konzervatív Párt progresszív fordulatát. Farage politikája bevált. A 2009-es európai parlamenti választásokon 2,5 millió szavazattal a szavazók 16 százaléka támogatta az UKIP-ot, s a UKIP, a Konzervatív Párt után a második leg-támogatottabb párt lett. A brit pártrendszerben is egyre nagyobb lett a UKIP súlya. Ezt mutatta, hogy a 2015-ös választáson 12,6%-ot ért el a párt. Ugyan a választási rendszer aránytalansága miatt ez csak egy képviselői hely elérésére volt elég, de világosan jelezte a Konzervatív Párt számára, ha nem támogatják a Brexit ügyét, akkor előbb-utóbb elolvadhat a támogatottságuk. Ezt a trendet megerősítették a 2014-es EP-választások, amelyeken a szavatok 26,6%-át kapta meg a UKIP, megelőzve mind a Munkáspártot (24,4%), mind a Konzervatív Pártot (23,1%). A UKIP a legsikeresebb modern politikai lázadás lett a konszenzussal szemben.²¹

A hosszú Blair-időszakban ellenzékben levő Konzervatív Párt is egyre inkább Európa-szkeptikus pozíciót foglalt el. Kormányra kerülve, Cameron számára egyre nagyobb kihívást jelentett a párton belüli növekvő Európa-szkeptikus hangulat és a UKIP fenyegető növekedése. A 2015-ös választásra készülve, Cameron azt a megoldást választotta, hogy ígéretet tett arra, hogy újraválasztása esetén népszavazást fog kiírni az Egyesült Királyság európai uniós tagságáról, a Brexit-ről a 2015-ös választások után.²² Cameron a népszavazás után azzal indokolta a népszavazás jogosságát, hogy jóval korábban, az EU alapszerződéséről kellett volna népszavazást tartani.²³

Az ellenzék vezető ereje, a Munkáspárt is mélyen megosztott volt a Brexit kérdésében. A párt városi fiatal és értelmiségi támogatói Brexit-ellenesek voltak, míg a hagyományos munkáskörzetekben lakó képzetlenebb és idősebb választók Brexit-pártiak. A párt baloldala hagyományosan inkább Európa-szkeptikus, míg a mérsékeltlibb szárnya Európa-párti volt. A párt megosztottságát kifejezte a párt vezetőjének, Corbynnak ingadozó irányvonala is. A 2016-os Brexit-referendum kampányban Corbyn ellentmondásos pozíciót foglalt el. Ennek háttere, hogy eredetileg Corbyn a Munkáspárt baloldalának Európa-ellenes álláspontját osztotta. Annyira, hogy az EK-ba való belépésről megtartott 1975-ös népszavazás során Corbyn az európai közösséghez való tartozás ellen szavazott.²⁴ 2009-ben, Corbyn még arról szónokolt, hogy nem akar az Európai Birodalomban élni, s az EU-t „kapitalista klubnak” tartotta.²⁵ Corbyn a 2016-os Brexit-referendum kampányban is

²¹ FORD-GOODWIN 2014

²² GOODWIN-CATLIN 2015

²³ THE DAILY TELEGRAPH 2016

²⁴ THE DAILY TELEGRAPH 2015

²⁵ REUTERS 2019

ellentmondásos pozíciót foglalt el. Miután a Konzervatív Párt inkább Brexit-párti álláspont foglalt el, Corbyn, már mint a Munkáspárt vezetője, óvatos EU-párti politikát kezdett folytatni. Általános szinten ellenezte a kilépést, ugyanakkor erőteljesen kritizálta az EU-t mert támogatja a privatizációt.²⁶ Ezt a felemás álláspontját szimbolikusan jelezte, hogy a Brexitről szóló népszavazás kampánya idején szabadságra ment, magára hagyva pártját.²⁷

A 2016-ban megtartott Brexit-népszavazás során a szavazók 51,9 százaléka foglalt állást az EU-ból való távozás mellett, és 48,1 százalék választotta a bennmaradást. A szavazókról készült felmérések azt mutatták, hogy egy mélyen megosztott ország szavazott: a városi, diplomával rendelkezők és a magas szociális státusszal rendelkező szavazók közel kétharmada a maradásra, az alacsonyabb iskolai végzettséggel rendelkező, szegényebb szavazók hasonló arányban a kiválásra szavaztak. Ez a szociológiai-gazdasági helyzetbeli különbség egyben magyarázat arra is, hogy miért kapcsolódott össze a Brexit kérdése a migrációval. A nagyarányú bevándorlás elsősorban az alacsony végzettségű munkavállalók számára jelentett versenyt, míg a társadalom gazdagabb rétegei számára előnyt jelentett ez a verseny a szerviz szektorban.²⁸

David Cameron lemondott a népszavazás után. Leköszönő beszédében nyilvánvalóvá tette, hogy nem tudja vállalni a Brexit levezénylését, mert szerinte az Egyesült Királyságnak az EU-n belül kellett volna maradnia.

Utódja, Theresa May lett. A parlament 2017. február 1-én túlnyomó többséggel felhatalmazta az új miniszterelnököt, hogy indítsa el a kilépésről szóló tárgyalásokat az EU-val. Az uniós szerződés értelmében két éven belül kellett volna megállapodni a kilépés menetéről és feltételeiről.

A népszavazás és a kilépési tárgyalások megkezdéséről szóló szavazás ellenére az ország és a Parlament, s a két nagy párt, a Munkáspárt és a Konzervatív Párt parlamenti frakciói is mélyen megosztottak maradtak abban a kérdésben, hogy támogassák-e a kilépést, illetve milyen feltételekkel lépjen ki az Egyesült Királyság az EU-ból. Az EU-ban maradás pártiak olyan Brexit-egyezményt szerettek volna, ami valamilyen formában fenntartja az EU és Egyesült Királyság kapcsolatait a közös piac vonatkozásában, vagy, amennyiben ez nem lehetséges, egy új népszavazás kiírását követelték, arra hivatkozva, hogy most látszik csak, hogy lehetetlen súlyos veszteségek nélkül a Brexit, s aminek a választók nem voltak tudatában 2016-ban, a népszavazáskor. Az azonnali kilépés hívei viszont az EU-val való szakítást követelték. A megosztottság következménye az lett, hogy a Parlament többször elvetette a May által letárgyalt, az EU-val kötendő megállapodásra vonatkozó javaslatokat. Az angol parlament döntésképtelenségét látva, az EU 2019. október 31-ig meghosszabbította a brit kilépésre vonatkozó határidőt.

²⁶ THE INDEPENDENT 2016

²⁷ THE GUARDIAN 2016

²⁸ THE ECONOMIST 2016

A belső megosztottságot tovább növelte, hogy 2019. április 24-én Nicola Sturgeon skót első miniszter felvetette, hogy Skócia 2021-ig újabb népszavazás követel az ország rész függetlenségéről, ha Skóciát akarata ellenére kiléptetik az Európai Unióból.

A határidő-meghosszabbítás pikantériája az volt, hogy emiatt az Egyesült Királyság köteles lett lebonyolítani a 2019-es európai parlamenti választásokat. A 2019 május 23-án megtartott EP-választásokon Nigel Farage frissen alakult pártja, a Brexit párt szerepelt a legjobban, megkapva a szavazatok 30,5 százalékát. A második legerősebb párt viszont a Brexit-ellenes Lib-Dem párt lett, a szavazatok 19,6%-ával. A Munkáspárt csak a szavazatok 13,7%-át kapta meg. Még rosszabbul szerepelt a Konzervatív Párt a szavazatok 8,8%-ával.

Theresa May brit miniszterelnök június 7-i hatállyal bejelentette lemondását, miután nem tudta áthidalni a saját pártján belüli ellentéteket, és az EP-választások eredménye hatalmas bukás volt a Konzervatív Párt számára. Boris Johnson lett a Konzervatív Párton belüli utódlási verseny győztese. Johnson a kemény Brexit-álláspontot képviselte, s programjában amellel állt ki, hogy legkésőbb október 31-ig mindenképpen megtörténjen a Brexit. Boris Johnson, látva saját pártja megosztottságát, új választások kiírását javasolta annak érdekében, hogy a Brexitet támogató képviselőcsoportja legyen a Konzervatív Pártnak a Parlamentben a Maytól örökölt megosztott frakció helyett. Ugyan többször is javasolta az új választások kiírását, de ehhez nem tudott megfelelő többséget szerezni a Parlamentben. Az azonnali Brexitet nem támogató képviselők attól tartottak, hogy a választásokon esetleg győztes Johnson mégis végigvinné a Brexitet. Alternatív megoldásként a Munkáspárt elnöke, Jeremy Corbyn átmeneti szakértői kormány felállítását javasolta a saját vezetése alatt, de ehhez nem volt támogatottsága a konzervatív párti Brexit-ellenes képviselők közül, mert szélsőséges baloldali programja taszította őket.

Az angol íratlan Alkotmány szempontjából képtelen helyzet alakult ki: a megválasztott miniszterelnök nem bírta a Parlament bizalmát a Brexit kérdésében, s képtelen volt akarataát érvényesíteni a Parlamentben. Képtelen helyzet, mert az angol alkotmányos rend alapja, hogy a miniszterelnök bírja a Parlament többségét és ezért képes azt a programot végrehajtani, amivel megválasztották.²⁹

Végül a döntésképtelen helyzetet az oldotta fel, hogy a Parlament, a miniszterelnök akarata ellenére, úgy szavazott, hogy megtiltotta a kormánynak az ország rendezetlen, megállapodás nélküli kiléptetését az Európai Unióból, és a miniszterelnöknek kezdeményeznie kellett az EU-nál az október 31-én esedékes kilépés elhalasztását három hónappal, 2020. január 31-ig. Miután ez megtörtént, végre megnyílt az út az előrehozott választáshoz, amitől mindenki azt remélte, hogy oldja a politikai zsákutcát.

---

²⁹ STARKEY 2019

A decemberi választásokon a Lib-Dem párt képviselte legkövetkezetesebben a Brexit-ellenes álláspontot.

A Munkáspárt mélyen megosztott volt a Brexit kérdésében. A párt városi fiatal és értelmiségi támogatói Brexit-ellenesek voltak, míg a hagyományos munkás-körzetekben lakó képzetlenebb és idősebb választók Brexit-pártiak. A párt baloldala hagyományosan inkább Európa-szkeptikus, míg a mérsékeltebb szárnya Európa-párti volt. A párt megosztottságát kifejezte a párt vezetőjének, Corbynnak ingadozó irányvonala is. Corbyn ellentmondásos politikája a Brexit kapcsán még több kritika tárgya lett, amikor a referendum után arra utasította a pártfrakciót, hogy a kilépés kezdeményezése mellett szavazzon, ami ellen több Európa-párti képviselő is tiltakozott.³⁰ Megszólalásai is azt mutatták, hogy ide-oda ingadozott a Brexittel kapcsolatos álláspontja, s magában sem tudta eldönteni, hogy melyik álláspontot támogatja valójában, a maradást vagy a kilépést.³¹ Corbyn személyes álláspontjának megosztottsága miatt sem tudott a Munkáspárt világos álláspontot elfoglalni a Brexit kérdésében. A Brexit kapcsán a Munkáspárt azt a halogató megoldást választotta, hogy újra akarja tárgyalni a Brexit-egyezséget az EU-val, s ezután új népszavazást tartana a kilépés kérdéséről az új egyezség ismeretében. De arra nézve nem foglaltak állást, hogy mi lenne az esetleges új népszavazáson a Munkáspárt álláspontja. Maga Corbyn úgy foglalt állást, hogy egy új népszavazás esetén semleges álláspontot foglalna el.³²

Nigel Farage, a UKIP vezére, aki a Brexit-referendum után kiszállt a politikából, 2019-ben új pártot alakított Brexit Párt néven azzal a céllal, hogy mindenképpen elérje az Egyesült Királyság kilépését az EU-ból.

A választások kérdése az volt, hogy vajon a Johnson-féle Brexit-párti Konzervatív Párt, esetleg valamilyen szövetségben a Brexit párttal kap többséget, vagy az azonnali Brexitet ellenző pártok, akik újratárgyalását ígérték a kilépési egyezménynek, s egy új referendum megtartását a kilépési egyezményről.

2.2. Jeremy Corbyn és a szocializmus kérdése

Corbyn a 2015-ös választások után lett a Munkáspárt elnöke. Vezetővé válása egy újabb éles baloldali fordulatot jelentett a Munkáspárt politikájában. Jeremy Corbyn a párt baloldali szárnyához tartozott. Ő volt az a munkáspárti képviselő, aki a leghatározottabban ellenezte Blair harmadik utas politikáját és 400 alkalommal szavazott saját pártja ellen a Blair- korszakban.³³

Jeremy Corbyn önmagát szocialista politikusként határozta meg a pártelnökségért folytatott küzdelemben. Corbyn radikális programban és a Konzervatív

³⁰ THE GUARDIAN 2017

³¹ FINANCIAL TIMES 2018

³² BBC NEWS 2019

³³ REUTERS 2019

Párt megszorításai elleni küzdelemben látta a kulcsát annak, hogy növekedjen a Munkáspárt támogatottsága.³⁴ Corbyn programja sok tekintetben visszatérést jelentett a régi 1945-ös munkáspárti programhoz és az 1979-ben bekövetkezett baloldali fordulathoz. Corbyn a vezetővé választását megelőző kampányban követelte a Blair alatt eltörölt negyedik szakasz visszaállítását a Munkáspárt alapszabályába. Ez a pontja az alapszabálynak azt mondta ki, hogy a párt célja a termelési eszközök, a kereskedelem és a bankszektor államosítása. Emellett Corbyn programja tartalmazta a vasutak és a víz- és közművek visszaállamosítását, a tandíj eltörlését, aminek fedezetét a gazdagok megadóztatása és a vállalatoknak adott állami támogatások megvonása biztosította volna.³⁵ Corbyn szintén kiállt az ötéves állami gazdasági tervezés visszaállítása mellett.³⁶

Corbyn megválasztását nagy lelkesedés övezte, s a párt létszáma majdnem megduplázódott. Corbyn különösen nagy népszerűséget élvezett a párt fiatalabb, városi és értelmiségi tagjai és támogatói körében. Ugyanakkor a tradicionális munkáskörzetekben inkább távolságtartással vélekedtek róla.³⁷ A mérsékeltebb parlamenti frakció sok tagja szintén nem támogatta a párt balra tolódását, ami belső konfliktusokhoz vezetett a Munkáspárton belül.³⁸

Látszólag Corbyn taktikáját igazolták a 2017-es választások. A „Sokakért, s nem a Kevesek érdekében” szlogennel fémjelzett kampányban sikeres tömeggyűlések mutatták a párt népszerűségének növekedését. A választási kampányban még balrább tolódott a párt Ennek egyik jele volt, hogy a 250 főnél több munkavállalót foglalkoztató vállalatok részvényeinek 10%-át kívánta a dolgozó tulajdonába adni.³⁹ A választásokat végül ugyan nem tudta megnyerni a Munkáspárt, de 9,6%-kal növelte a szavazatainak arányát, s a szavazatok 40%-a birtokában 30 képviselővel többet számolt a munkáspárti frakció.

Corbyn úgy indult neki a 2019-es választásoknak, hogy régimódi szocialista álláspontja ugyan támogatottságot élvezett a Munkáspárt támogatóinak egy csoportjában de azt élesen elutasította pártjának mérsékeltebb része. A kérdés az volt, vajon támogatást remélhet-e az éles baloldali fordulat a választópolgároktól.

2.3. A választási kampány időszaka

2019. október 29-én járult hozzá a Parlament a választások kiírásához, és két napra rá, október 31-én járult hozzá a királynő az új választások kiírásához december 12-re. November 6-án megtartotta utolsó ülését a Parlament, s ezzel megindulhatott a választási kampány. November 14-ig lehetett jelentkezni jelöltnek az egyéni vá-

---

³⁴ THE HERALD 2015

³⁵ THE ATLANTIC 2015

³⁶ CORBYN 2019

³⁷ THE INDEPENDENT 2016b

³⁸ BBC NEWS 2016

³⁹ REUTERS 2019

lasztókerületekben. A jelöltek listáját választókerületenként 2 nappal később, november 16-án hirdették ki.

A választást megelőzően két nagyobb szabású paktum született. Az egyik a Lib-Dem, a walesi Plaid Cymru, és Anglia és Wales Zöld Pártja választási szövetsége volt, amelyet a Brexit-ellenes szavazás sikere érdekében kötöttek. A Munkáspárt azonban visszautasította a választási paktumhoz való csatlakozást. Így ennek a paktumnak nem volt érdemi hatása a választásokra.

Sokkal fontosabb volt a Brexit-pártiak oldalán Nigel Farage és Boris Johnson alkuja. Ennek eredményeképpen a Brexit párt visszavonta 317 képviselőjelöltjét azokban a körzetekben, ahol várható volt a Konzervatív Párt győzelme a 2017-es eredmények alapján.⁴⁰

Tizennyolc olyan munkáspárti és konzervatív képviselő önálló képviselőként indult, aki az előző ciklusban nem értett egyet pártja hivatalos álláspontjával a Brexit kérdésében.

A választási kampányban negatívan érintette a Munkáspártot az antiszemitizmus vádja, s az, hogy Corbyn a Hamasz és a Hezbollah terrorista szervezetek támogatója volt, ami nagy visszhangot kapott a sajtóban.⁴¹

De Jeremy Corbyn igazi problémája az volt, hogy szélsőséges baloldali programját Boris Johnson azzal ellensúlyozta, hogy az „egy nemzet” torizmus hagyományának képviselőjeként lépett fel. A Downing Street 10.-be való beköltözésének napján akként fogalmazta meg programját, hogy célja a társadalmi igazságosság és az egységes nemzet megteremtése.⁴² Boris Johnson azok szívéhez beszélt, akik a Munkáspárt hagyományos szavazói voltak: az Észak-Anglia munkáskörzeteiben élő választókhoz, és általában azokhoz a tradicionális világfelfogású munkás szavazókhoz, akik egyre kevésbé tudták követni a városi progresszív értelmiség baloldali multikulturalizmusát, bevándorlaspártiságát és Európa-imádatát.

2.4. A választási eredmények

A Konzervatív Párt fölényesen megnyerte a választást. Megkapta a szavazatok 43,6%-át, s 48 parlamenti képviselői hellyel többet szerzett, mint 2017-ben. A Konzervatív Párt ezzel a parlamentben 80 fős többséggel biztos többséget szerzett. A legtöbb megnyert új körzet a korábban a Munkáspárt által hagyományosan uralt észak-angliai körzetek voltak. Ezek azok a körzetek, ahol a 2016-as Brexit-referendum során a választók a Brexitre szavaztak.

A Munkáspárt csak 202 képviselői helyet szerzett meg, ami a legrosszabb eredménye 1935 óta.

⁴⁰ BBC Radio 4

⁴¹ REUTERS, 2019

⁴² NEW STATESMAN 2018

A következetesen Brexit-ellenes Lib-Dem ugyan bővíteni tudta támogatottságát, s a szavazók 11,6%-a szavazott rájuk, de csak 11 képviselőjük tudott nyerni körzetében, ami miatt jelentősen csökkent parlamenti frakciója nagysága. A választási kudarc mértékét mutatta, hogy Jo Swinson, a párt vezetője se tudott nyerni körzetében, s emiatt kénytelen volt lemondani a párt vezetéséről.

A választások másik nyertese a Skót Nemzeti Párt (Scottish National Party, SNP) lett, amely 13 székkel növelte a frakciója nagyságát, mivel megkapta a Skóciában leadott szavazatok 45%-át.

Észak-Írországban a Demokratikus Unionista Párt (Democratic Unionist Party, DUP) ugyan megkapta a szavazatok 30,6%-át, de két képviselői hellyel kevesebbet szerzett meg, miközben az ír nemzeti pártok összességében több szavazatot kaptak és több képviselőt juttattak be a Parlamentbe. Ez az erőviszonyok eltolódását jelezte az ír nemzeti pártok felé a unionista párt rovására.

A 18 önállóan induló képviselő közül egyik sem jutott be a Parlamentbe.

3. Kitekintés

A 2019-es választásokon eldőlt két, az angol társadalmat évtizedek óta megosztó kérdés: Boris Johnson újraválasztásával biztos lett az Egyesült Királyság kilépése az Európai Unióból, és az is, hogy Anglia nem tér vissza az egyszer már csődbe jutott angol szocialista modell felmelegítéséhez.

A választásokra készülés során a Johnson vezette Konzervatív Párt úgy állította össze a képviselőjelöltek listáját, hogy biztosan számíthasson a kemény Brexit-kilépést ígérő politikája támogatására. Így az új Parlament immár 124 fős többséggel elfogadta 2019. december 20-án a Brexit-megállapodás szövegét, mely szerint az Egyesült Királyság 2020. január 31-ével kilép az Európai Unióból. Az Egyesült Királyság tagsága az Európai Unióban január 31-én szűnt meg.

A választásoknak a jövőre nézve fontos részeredménye, hogy Angliában magában a Konzervatív Párt megkapta a szavazatok 47,2%-át, s megtörte a Munkáspárt hagyományos bázisát Észak-Angliában. Ez az eredmény azt a jövőt vetíti a Munkáspárt elé, hogy hosszú időre ellenzéki párt sorsa vár rá, hiszen Angliában elvesztette egyik hagyományos bázisát, míg a többi országrészben a helyi nemzeti pártok szerepe miatt nem számíthat jelentős szavazatnyereségre.

A Brexit újra kiélezte a skót függetlenség kérdését. Az SNP Brexit-ellenes kampányt folytatott. Nicola Sturgeon, az SNP vezetője a választási eredmények ismeretében új referendum kiírását követelte. Boris Johnson azonban elutasította ezt a kérést, arra hivatkozva, hogy a 2014-es skóciai függetlenségről szóló népszavazás előtt az SNP vezetői úgy foglaltak állást, hogy esetleges vereség esetén egy generációnyi időre lezárja a skót függetlenség kérdését. A Brexit után sokkal nehezebb lesz a skót függetlenség követelése, mivel Skóciának esetleges függetlenség esetén újra kell kezdeményeznie a csatlakozási eljárást, s ennek relatíve hosszú ideje alatt kérdéses, hogy miként tud saját lábán megállni az Angliához ezer szál-

lal kötődő és a jelentős angol költségvetési támogatást élvező Skócia vámhatárok közé zárva és angol költségvetési transzfer nélkül.

Észak-Írország helyzetének kérdése viszont várhatóan ki fog éleződni várhatóan a Brexit után. Még mindig nincs érdemi megoldás arra, hogyan biztosítható az Írország és Észak-Írország közötti szabad átjárás, ami a fegyveres konfliktusokat lezáró Good Friday-egyezmény egyik legfontosabb kikötése volt. A belső északír közvélemény változását mutatja, hogy ez volt az első olyan választás, ahol nem a unionista párt lett a legtámogatottabb párt, hanem az ír nemzeti párt képviselői szereztek több helyet a Parlamentben.

Irodalom

BBC NEWS (2016): „MPs submit Corbyn no confidence motion” 24 June 2016. <https://www.bbc.com/news/uk-politics-36621777>

BBC NEWS (2019): „Corbyn defends »neutral« Brexit stance”. 23 November 2019, <https://www.bbc.com/news/election-2019-50530163>

BBC RADIO 4: *The Nigel Farage Brexit Day One*. (31. January 2020). <https://www.bbc.co.uk/programmes/p081xs27>

BAGEHOT, Walter: *The English Constitution* (London: C. A. Watts Co.: 1867)

CLARKE, H. D. – WHITELEY P. F.: „Perceptions of macroeconomic performance, government support, and Conservative party strategy, 1983–87”, *European Journal of Political Research*, 1990, 18. 97–120

CONROY, Harry: *Callaghan (The 20 British Prime Ministers of the 20th Century)* (London: Haus Publishing, 2006)

CORBYN, Jeremy: *Speech at Labour Party Conference*. 24. Sept. 2019. https://www.youtube.com/watch?time_continue=5&v=J4GVwy_B6aE&feature=emb_logo

DENHAM, A. – O’HARA, K.: „The three »mantras«: »Modernization« and The Conservative Party”, *British Politics* 2007 2(2): 167–190.

DOREY, Peter: „A New Direction or Another False Dawn? David Cameron and the Crisis of British Conservatism” *British Politics*, 2007, 2, (137–166)

ECCLESHALL, Robert: *English Conservatism Since the Restoration: An Introduction and Anthology*, (London: Unwin Hyman. 1990)

FERRERO, Guglielmo: *A hatalom*. (Budapest: Kairosz Kiadó, 1942/2001 ed.)

FIELDING, S. (2005): „Rethinking the »Rise and Fall« of Two-Party Politics”. In.: ADDISON–JONES (eds.): *A companion to contemporary Britain, 1939–2000* (Malden: Blackwell. 2005, 351–371.)

FINANCIAL TIMES *Corbyn’s customs union plan – what it might mean* 26 February 2018 <https://www.ft.com/content/d7673a26-1af2-11e8-956a-43db76e69936>

FORD, Robert – GOODWIN, Matthew: „Understanding UKIP: Identity, Social Change and the Left Behind”. *The Political Quarterly*, 2014. Vol 85. issue 4. 277–284.

GOODWIN, Matthew – CAITLIN, Milazzo: *UKIP: Inside the Campaign to Redraw the Map of British Politics*. (Oxford: Oxford University Press. 2015)

GOWLAND, David – TURNER, Artur – WRIGHT, Alex: *Britain and European Integration Since 1945: On the Sidelines*. (Routledge. 2008)

HEPPEL, Timothy – SEAWRIGHT, David: *Cameron and the Conservatives: The Transition to Coalition Government*. (Palgrave Macmillan. 2012)

JEFFERYS, Kevin: *The Churchill Coalition and Wartime Politics* (Manchester: Manchester University Press. 1991)

KAVANAGH, Dennis: *Thatcherism and British Politics* (Oxford: Oxford University Press, 1990)

MORAVCSIK, Andrew: *The Choice for Europe: Social Purpose and State Power from Messina to Maastricht* (Cornell University Press. 1998)

NEW STATESMAN (2018): *The real debate in British politics is not left versus right – and that's good news for Labour*. 28. Febr. 2018.

REUTERS (2019): *Jeremy Corbyn, Britain's unlikely EU warrior, makes last stand on Brexit*. 9. Sept. 2019.

RIDDEL, Peter: *The Thatcher Decade* Oxford (Basil Blackwell. 1989)

RYAN, Alan: „Waiting for Gordon Brown” *New York Review of Books*, Vol. 52. no.11. June 23. 2005.

SIAROFF, Alan: *Comparative European party systems* (New York and London: Garland Publishing Inc: 2000)

STARKEY, David: *Brexit and our Constitutional Crisis. NFC Smith Lecture 2019*. <https://www.youtube.com/watch?v=iLLXRvejleg&t=133s>

THATCHER, Margaret: *Speech to College of Europe (Brugges Speech)*. 1998 <https://www.margarethatcher.org/document/107332>

THE ATLANTIC (2015): *How Jeremy Corbyn Would Govern Britain* <https://www.theatlantic.com/international/archive/2015/08/jeremy-corbyn-labour-britain/401492/>

THE ECONOMIST (2016): *Britain's Great Divide*. 25. June 2016.

THE GUARDIAN (2016): *Labour In For Britain chair criticises Jeremy Corbyn's campaign involvement*. 26 June 2016. <https://www.theguardian.com/politics/2016/jun/26/corbyn-labour-in-for-britain-chair-phil-wilson-eu-referendum>

THE GUARDIAN (2017): *Labour MP Jo Stevens quits shadow cabinet over article 50 vote*. 2 February 2017 https://www.theguardian.com/politics/2017/jan/27/labour-mp-jo-stevens-quits-shadow-cabinet-over-article-50-vote?CMP=tw_t_gu

THE HERALD (2015): *Corbyn: I'm a Socialist not a Unionist*, <https://www.heraldscotland.com/news/13609421.corbyn-im-a-socialist-not-a-unionist/>

THE INDEPENDENT (2016): *Jeremy Corbyn fans flames of Labour's internal row by failing to back EU single market membership*. 7 September 2016, <https://www.independent.co.uk/news/uk/politics/jeremy-corbyn-eu-single-market-membership-labour-internal-row-brexit-a7230866.html>

THE INDEPENDENT (2016b): *„Jeremy Corbyn is »out of touch« and an »election loser« among working class voters, poll finds”*. 23 September 2016 <https://www.independent.co.uk/news/uk/politics/labour-leadership-results-live-jeremy-corbyn-owen-smith-poll-incompetent-working-class-voters-a7326486.html>

THE DAILY TELEGRAPH (2016): *Jeremy Corbyn admits he voted for Britain to leave Europe in 1975* 11 September 2015. <https://www.telegraph.co.uk/news/11859648/Jeremy-Corbyn-admits-he-voted-for-Britain-to-leave-Europe-in-1975.html>

THE DAILY TELEGRAPH (2016): *David Cameron on Brexit, Donald Trump and why he does not regret calling a referendum*. 9. Dec, 2016

THORPE, Andrew: *The History of the British Labour Party* (Palgrave Macmillan, 2008)

THORPE, D. R.: *Supermac: The Life of Harold Macmillan*. (London: Chatto & Windus. 2010)

WHITELEY–SEYD–RICHARDSON–BISSEL: „Thatcherism and the Conservative Party” *Political Studies*, 1994, XLII, 185–203

Kulcsszavak: brexit – Anglia – választások – szocializmus – parlament

TÓTH ANDRÁS
tudományos főmunkatárs
ELKH TK PTI
tothandhu@gmail.com